

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه قریش

استاد ضرابی آبان ۱۳۹۹

جلسه پنجم ۹۹/۸/۷

آیه شریفه: «الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ (۴) - همان [خدایی] که در گرسنگی غذایشان داد و از بیم [دشمن] آسوده خاطرشان کرد (۴)»

عنوان: پیام همه‌شمول و جاوید

در آیه شریفه « فليعبدوا ربَّ هذا البيت » خداوند امر فرمود: پروردگار خانه کعبه را عبادت کنید. گفته شد مقصود از کعبه، خانه دل و قلب انسان است نه خانه سنگی (البته خداوند پروردگار همه چیز است) و گفته شد دلیل این تعبیر ربَّ البيت « پروردگار کعبه دل » حکایت از دو مطلب مهم دارد:

یکی اینکه: تعبیر «ربَّ» دلیل امر الهی را بازگو می‌کند که شأن ربوبیت اقتضاء دارد بنده را به کمال لایق خود که مقام خلافت الهی است برساند البته با اطاعت و عبادت بنده، و دیگری اینکه: خداوند عظمت ربوبیت خود را با پروریدن قلب (که حقیقت و عصاره وجود انسان است) نشان داده است. زیرا تنها حقیقة الانسان است که می‌تواند عظمت و بزرگی ربوبیت حضرت حق را در عالی‌ترین مرتبه خود پذیرا باشد و نشان دهد.

اکنون در آیه «شریفه الذی أطعمهم من جوع و آمنهم من خوف» ابزار پرورش قلب را یادآور می‌شود که بر دو پایه استوار است:

(۱) تأمین نیازمندیها

۲) امنیت از مخاطرات

و بصورت عام و همه شمول می‌گوید: همان [خدایی] را بپرستید که همه نیازهای شما را تأمین و شما را از همه خطرات حفظ می‌کند.

تا دوست بود تو را گزندی نبود تا اوست غبار چون و چندی نبود

در قرآن می‌خوانیم: «اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَ يَقْدِرُ - خدا روزی را برای هر کس بخواهد وسیع، و برای هر کس بخواهد تنگ قرار می‌دهد» (رعد/۲۶)

در دعای صباح می‌خوانیم: «فَيَا مَنْ تَوَحَّدَ بِالْعِزِّ وَالْبَقَاءِ وَ قَهَرَ عِبَادَهُ بِالْمَوْتِ وَالْفَنَاءِ - ای آنکه در عزت و بقاء یگانه است و بندگان را بوسیله مرگ و نابودی مقهور خویش کرده»

ای جود تو سرمایه و سود همه کس وی ظل وجود تو وجود همه کس

گر فیض تو یک لحظه بعالم نرسد معلوم شود بود و نبود همه کس

عنوان: تقویت ریشه‌های اُلفت و محبّت

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: «أَحِبُّوا اللَّهَ مِنْ كُلِّ قُلُوبِكُمْ - خدا را با تمام دلتان دوست بدارید.» (کنز العمال، ۴۴۱۴۷)

شناخت و یقین به اینکه برآوردن نیازمندیها و محافظت از مخاطرات را تنها خداوند هستی بخش تأمین می‌کند و هیچ مؤثری در عالم هستی جز او وجود ندارد، همان ریشه‌های اُلفت و محبّتی است که در آیه نخستین «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» ضرورت آن را مطرح نموده است.

نعیم هر دو جهان پیش عاشقان بجوی که این متاع قلیل است و آن عطای کثیر

أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ : أَحِبَّنِي وَ حَبِّبْنِي إِلَى خَلْقِي . قَالَ مُوسَى : يَا رَبِّ ، إِنَّكَ لَتَعْلَمُ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْكَ ، فَكَيْفَ لِي رَبِّي بِقُلُوبِ الْعِبَادِ ؟

فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ: فَذَكِّرْهُمْ نِعْمَتِي وَآلَائِي ، فَإِنَّهُمْ لَا يَذْكُرُونَ مِنِّي إِلَّا خَيْرًا -
 خداوند متعال به موسی علیه السلام وحی فرمود: مرا دوست بدار و محبوب
 بندگانم گردان. موسی عرض کرد: پروردگار! تو می دانی که احدی را بیشتر از
 تو دوست نمی دارم، اما پروردگار! با دلهای بندگان چه کنم؟ خداوند متعال به او
 وحی فرمود: نعمتها و نیکی هایم را به آنان یادآور شو؛ زیرا که آنان جز خوبی از
 من ندیده و به یاد ندارند.» (قصص الأنبياء ، ۱۶۱/۱۷۹)

عنوان: محبوبترین ها در نزد خداوند

امام صادق (علیه السلام) فرمود: «أَلَا وَ إِنَّ أَحَبَّ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى اللَّهِ : مَنْ أَعَانَ
 الْمُؤْمِنَ الْفَقِيرَ مِنَ الْفَقْرِ فِي دُنْيَاهُ وَ مَعَاثِهِ ، وَ مَنْ أَعَانَ وَ نَفَعَ وَ دَفَعَ الْمَكْرُوهَ عَنِ
 الْمُؤْمِنِينَ- بدانید که محبوبترین مؤمنان نزد خدا، کسی است که مؤمن تهیدست را
 در امور مادی و زندگیش یاری رساند و کسی است که مؤمنان را کمک کند و سود
 رساند و ناراحتی آنها را برطرف سازد.» (تحف العقول، ۳۷۶)

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «الْخَلْقُ عِيَالُ اللَّهِ ، فَأَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ
 مَنْ نَفَعَ عِيَالَ اللَّهِ ، وَ أَدْخَلَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ سُورَا - مردم عائله خدا هستند؛ پس
 محبوبترین کس نزد خدا، آن است که به عائله او سود رساند و خانواده ای را
 خوشحال کند.» (الکافی : ۶/۱۶۴/۲)

چگونه سر ز خجالت بر آورم بر دوست؟ که خدمتی بسزا بر نیامد از دستم

عنوان: نشانه خدا دوستی انسان

در سخن خداوند به حضرت داوود می خوانیم:

فِيمَا أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى دَاوُودَ عَلَيْهِ السَّلَام - : يَا دَاوُودُ ، مَنْ أَحَبَّ حَبِيبًا صَدَّقَ
 قَوْلَهُ ، وَ مَنْ رَضِيَ بِحَبِيبٍ رَضِيَ بِفِعْلِهِ ، وَ مَنْ وَثِقَ بِحَبِيبٍ اعْتَمَدَ عَلَيْهِ، وَ مَنْ
 اشْتَقَّ إِلَى حَبِيبٍ جَدَّ فِي السَّيْرِ إِلَيْهِ - از وحی های خداوند متعال به داوود علیه
 السلام این بود که : ای داوود! هر کس محبوبی را دوست بدارد سخنش را باور
 کند و هر که از محبوبی خوشش آید، کردار او نیز در نظرش پسندیده آید و هر

که به محبوبی اعتماد داشته باشد به او تکیه کند و هر که شیفته محبوبی باشد در حرکت به سوی او بکوشد.» (عده الداعي : ۲۳۷)

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «عَلَامَةُ حُبِّ اللَّهِ تَعَالَى حُبُّ ذِكْرِ اللَّهِ ، وَ عَلَامَةُ بُغْضِ اللَّهِ تَعَالَى بُغْضُ ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ - نشانه دوست داشتن خداوند متعال دوست داشتن یاد اوست و نشانه ناخوش داشتن خداوند متعال ناخوش داشتن یاد خداوند عَزَّ وَ جَلَّ است.» (کنز العمال ۱۷۷۶)

ای جان خبرت هست که جانان تو کیست وی دل خبرت هست که مهمان تو کیست
ای تن که بهر حيله ره می جویی او می کشدت ببین که جویای تو کیست

عنوان: خدا دوستی و دنیا دوستی با هم جمع نمی شوند

پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «حُبُّ الدُّنْيَا وَ حُبُّ اللَّهِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي قَلْبٍ أَبَدًا- دوستی دنیا و دوستی خدا هرگز در يك دل گرد نمی آیند.» (تنبيه الخواطر: ۱۲۲/۲) و امام علی (علیه السلام) فرمود: «كَمَا أَنَّ الشَّمْسَ وَ اللَّيْلَ لَا يَجْتَمِعَانِ، كَذَلِكَ حُبُّ اللَّهِ وَ حُبُّ الدُّنْيَا لَا يَجْتَمِعَانِ - همچنان که روز و شب با هم جمع نمی شوند، خدا دوستی و دنیا دوستی نیز با هم گرد نمی آیند.» (غرر الحكم : ۷۲۱۹)

گر از دوست چشمت به احسان اوست تو در بند خویشی نه در بند دوست
خلاف طریقت بود کاولیا تمنا کنند از خدا جز خدا

عنوان: ملاک منزلت داشتن نزد خدا

امام علی (علیه السلام) فرمود: «مَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَعْلَمَ كَيْفَ مَنَزِلَتُهُ عِنْدَ اللَّهِ ، فَلْيَنْظُرْ كَيْفَ مَنَزِلَةُ اللَّهِ مِنْهُ عِنْدَ الدُّنُوبِ ، كَذَلِكَ تَكُونُ مَنَزِلَتُهُ عِنْدَ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - هر يك از شما که می خواهد بداند چه منزلتی نزد خدا دارد، بنگرد که هنگام [رو به رو شدن با] گناهان چه ارزشی برای خدا قائل است؛ به همان اندازه نزد خداوند تبارک و تعالی منزلت دارد.» (الخصال : ۱۰/۶۱۷) امام صادق (علیه السلام)

فرمود: « مَنْ أَرَادَ أَنْ يَعْرِفَ كَيْفَ مَنَزِلَتُهُ عِنْدَ اللَّهِ فَلْيَعْرِفْ كَيْفَ مَنَزِلَةُ اللَّهِ عِنْدَهُ ، فَإِنَّ اللَّهَ يُنْزِلُ الْعَبْدَ مِثْلَ مَا يُنْزِلُ الْعَبْدُ اللَّهُ مِنْ نَفْسِهِ - هر کس می خواهد بداند که چه منزلتی نزد خداوند دارد بنگرد که منزلت خدا نزد او چگونه است؛ زیرا بنده به همان اندازه نزد خدا منزلت دارد که بنده برای خدا نزد خود منزلت قائل است. » (بحار الأنوار : ۷۴/۱۵۶/۷۱ ، كنز العمال : ۱۸۸۲) امام علی (علیه السلام) می فرمایند :

« إِذَا أَكْرَمَ اللَّهُ عَبْدًا شَغَلَهُ بِمَحَبَّتِهِ - هرگاه خداوند بنده ای را گرامی بدارد او را به محبت خود مشغول کند. » (غرر الحكم : ۴۰۸۰)

خوشا دردی که درمانش تو باشی	خوشا راهی که پایانش تو باشی
خوشا چشمی که رخسار تو ببیند	خوشا جانی که جانانش تو باشی
همه شادی و عشرت باشد ای دوست	در آن خانه که مهمانش تو باشی
مشو پنهان از آن عاشق که پیوست	همه پیدا و پنهانش تو باشی